

Dr. Tóth József a rendészet- és a jogtudomány jeles művelőjének élete, munkássága

SALLAI János¹

Dr. Tóth József az Egri Érsekség Jogi Akadémiájának² nyilvános rendes tanára 1930-tól 1949-ig oktatott az Akadémián, és vállalt tanszékvezetői és dékáni vezetői funkciót, amely időszakra esik a rendészettel kapcsolatos két fő művének megjelenése, „A rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban” és „A rendészeti ténykedés alakjai, különös tekintettel a közigazgatási aktusokra.” Az 1938-ban és 1939-ben kiadott két művében áttekintette a rendészet fogalom kialakulását, amelyet főként német példákkal illusztrált, majd a veszély fogalmának jellemzőit illusztrálta. „A rendészeti ténykedés alakjai, különös tekintettel a közigazgatási aktusokra” című munkája elsőként jelenítette meg és rendszerezte ebben a formában a rendészeti ténykedések fő típusait, és közérthetően magyarázta el azok tartalmát. A szerző mindkét műve jó alapot jelenthetett a rendészettel kapcsolatos szabályozás, illetve jogszabályok kialakításában, rendőrségi szolgálati szabályzatok elkészítésében.

Kulcsszavak: rendészet, rendészettudomány, rendészet fogalma, veszély, biztonság, parancs, intézkedés

Dr. Tóth József a 20. század történetében két alkotásával hívta fel magára a figyelmet. *A Rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban* (1938) és *A rendészeti ténykedés alakjai különös tekintettel a közigazgatási aktusokra* (1939) című könyvei a mai napig forrásul szolgálhat a rendészetelmélet és a rendészettörténet kutatói, oktatói számára. Ezenkívül mint hajdani egyetemi oktató jelentős szerepet vállalt Egerben, az egri Érseki Jogakadémia falai között 1931-ben elindított folyóirat a *Vita Academica*³ létrehozásában, szerkesztésében. Hosszú ideig ugyanezen jogi akadémián tanszékvezetői és dékáni tisztséget is betöltött nyilvános rendes egyetemi tanárként. Ugyanebben az évben, Magyar rendészeti jog⁴ címmel heti két óra keretén belül rendkívüli tantárgyként hirdetett

¹ SALLAI János, prof. dr., r. ezredes, tanszékvezető egyetemi docens, NKE Rendészettudományi Kar Rendészetelméleti és -történeti Tanszék

János SALLAI, prof., associate professor and head of department, National University Public Service, Faculty of Law Enforcement,

<https://orcid.org/0000-0001-6674-1942>, sallai.janos@uni-nke.hu

² Egri Érseki Jogakadémia, Collegium Juridicum, Foglarianum, 1740. 1949. aug. 30. A katolikus ügyvédképzés céljából Foglár György knk. alapította.

³ *Vita Academica*: az Egri Érseki Jogakadémia polgárainak tudományos és diákpolitikai folyóirata 1931–32-es évektől. Kiss (2016) 60.

⁴ *Az Egri Érsekségi Jogi Akadémia tanrendje* (1932) 72.

témát az egyetemen, Egerben. Később, a második világháború után, a Heves megyei rendőrségen folyó továbbképzéseken vállalt rendészeti témában előadásokat.

Dr. Tóth Józsefben munkáinak és munkásságának megismerése során a rendészet-tudomány iránt elkötelezett jogtudóst ismertem meg, amely nagymértékben motivált abban, hogy felkutassam életét, munkásságát, és publikáció formájában közreadjam.

Dr. Tóth József vasvármegye székhelyén, Szombathelyen született 1897. június 11-én. Középiskolát a győri Bencés Főgimnáziumban végezte el, ahol érettségi vizsgát tett. Ezután, mint a kortársainak nagy része 1915–18 között a nagy háborúban katonaként részt⁵ vett, és ott kétszer megsebesült. A katonai szolgálat során következő kitüntetésekert kapott:

- Károly-csapatkereszt;
- sebesülési érem;
- háborús emlékérem.

A háborút követően egyetemi tanulmányait a budapesti Pázmány Péter egyetemen végezte el, ahol jogi doktorátust szerzett, továbbá bölcsészettudományokat hallgatott. Először a társadalombiztosító győri pénztáránál dolgozott, majd jogi végzettségét a győri városi törvényhatóságnál mint fogalmazó kamatoztatta, majd később itt lett aljegyző, tanácsnok.

Családi állapotáról csak annyi maradt fenn, hogy nős volt, és három gyermeke született.

A hivatalnoki pályát 1930-tól oktatói pályájára cserélte, és Egerben az Egri érseki Jogakadémiára sikeresen pályázott tanárnak. A Jogi Akadémián töltött éveinek főbb állomásai:

1930-tól az Érsekségi Jogi Akadémia rendkívüli tanárává nevezték ki.

1936-ból származó feljegyzésből megtudhatjuk, hogy tudományos munkáit saját költségen jelentetett meg, amelyhez mintegy 1800 pengő hitelt⁶ vett fel.⁷

1940 jelentős dátum Dr. Tóth József életében és szakmai-oktatói pályafutásában. Ebben az évben habilitál a pécsi m. kir. Erzsébet Egyetem Jog és Államtudományi karán. Témája a magyar közigazgatási jog volt, ezzel megszerezte az egyetemi magántanári képesítést.⁸ Ennek következtében az egri érsek kinevezte a Jogi Akadémia nyilvános rendes tanárává.⁹

1940/41 egyházjog és szociológia tanára.

1943-as feljegyzés szerint: „A jogi akadémián az utolsó évtizedekben működött tanárok közül dr. Tóth József szerezte meg a szorgalmával a legrövidebb idő alatt az egyetemi magántanári képesítést, s évtizedet meghaladó kari jegyzői tisztének nehéz időkben oly nagyfokú lekötöttséget jelentő ellátása mellett is viszonylagosan

⁵ Édesapja a háborúban életét veszítette.

⁶ Egyházmegyei Takarékpénztár, Jogakadémia Internátus terhére.

⁷ Egri Érsekségi Levéltár, Érseki Jogi Akadémia iratok (1938)

⁸ Budapesti Közlöny (1940) 1.

⁹ Egri Érsekségi Levéltár, Érseki Jogi Akadémia iratok (1940)

a legnagyobb tudományos szakirodalmi munkásságot fejtette ki. E mellett széleskörű katolikus közéleti és hazafias működésével, a főiskolai ifúság világnézeti nevelésével, Nagyméltóságod jogakadémiája tekintélyének és jó hírnevének emeléséhez országos viszonylatban is hozzájárul. A jogakadémia iránti tevőleges odaadását és buzgalmát dicséri – számos jól bevált kezdeményezései mellett – a jogakadémia hallgatói létszámának oly mérvű növelése aminek révén a főiskola fenntartók már az elmúlt év óta mentesülhettek a jogakadémia fenntartásának terheitől.”¹⁰

1944. december 1-től érsekség igazgatóhelyettes, dékáni beosztás ellátásával bízták meg.

1946-ban aktív szerepet vállalt az Egerben létesített Magyar Katolikus Egyetem szervezésében, amelynek vezetője lett. Ugyanebben az évben a magyar államrendőrség Heves vármegyei főkapitányság kérésére a nyomozóm tisztikar tanfolyamán magyar közjog, közigazgatásjog, és államrendészet témakörökben előadást tartott.

1949-ben nyugdíjazták.

Dr. Tóth József főbb művei:

- Tóth József (1924–25): *Annales Conventus Jaurinensis Foederationis Emericanae*.
- Tóth József (1927): *Anima Emericana*. Budapest.
- Tóth József (1930): *Bírói függetlenség a közigazgatási jogunkban*. Budapest–Győr.
- Tóth József (1938): *Rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban*. Eger.
- Tóth József (1939): *A rendészeti ténykedés alakjai, különös tekintettel a közigazgatási aktusokra*. Eger.
- Tóth József (1942): *Világnézet és jogalkalmazás*. Eger.
- Tóth József (1943): *A katolikus egyetemi gondolat*. Eger.
- Tóth József (1943): *Kultúra és közigazgatás*. Eger.
- Tóth József (1944): *Szociális jogszemlélet a közigazgatásban*. Eger.

A fenti művek közül a rendészettudomány szempontjából érdekes műveket elemeztem, amelyek közül elsőként a *Rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban*, másodikként *A rendészeti ténykedés alakjai különös tekintettel a közigazgatási aktusokra* című művet mutatom be. A történelem különös fintora, hogy a rendészetfogalomról éppen a legvégszeresebb időkben, 1938-ban született Tóth József¹¹ *Rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban*¹² című könyve, amikor a jogi korlátok nélküli rendészet vált a „társadalomirányítás” alapvető eszközévé. A könyv címe alapján a fasizmus időszakára fókuszál, de ugyanakkor tartalmában a könyv első részében, a rendészet fogalmát járja körül magyar és más külföldi, főleg német¹³ forrásokra támaszkodva. A szerző már a bevezetőben

¹⁰ Egri Érsekségi Levéltár, Érseki Jogi Akadémia iratok (1943)

¹¹ Tóth József az államtudományok habilitált doktora, az Egri Érseki Akadémia nyilvános rendes tanára volt ebben az időszakban és az Akadémia értesítője szerint *Magyar rendészetet* oktatott heti két órában.

¹² Bibliotheca Academica, Az Egri Érsekség Jogakadémiai értekezéseinek Tára (1938)

¹³ Ahogy a szerző fogalmaz: „kiterjedt német rendészeti jogi irodalom nyomán”.

megállapította, hogy a rendészet a közigazgatás legkényesebb, legérzékenyebb része, hozzátéve, hogy a közigazgatás minden szegmensének van saját rendszete. Igen sajátos összefüggést mutatott ki az államhatalom és rendészeti hatalom, valamint az állameszme és rendészetfogalom között. Szerinte az állameszme változásával összefüggésben változik a rendészetfogalom is, mert a rendészet¹⁴ olyan, mint egy nagy tükör, amely visszatükrözi az állam képét, vagy mint egy szeizmográf, amely az állameszme minden kis elmozdulását jelzi. Úgy vélem, különösen helyes ez a megállapítás az 1930-as évek végén, a második világháború kitörésének előestéjén, az „ordas” eszmék árnyékában. A szerző könyvét nem a nemzeti szocializmus bírálatainak, hanem a rendészetfogalom objektív vizsgálatának szánta. Korinek László akadémikus szerint¹⁵ Tóth József a rendészeti tevékenység formáinak rendszerezésével járult hozzá a tudomány és a gyakorlat fejlesztéséhez. Hangsúlyozta, hogy a közigazgatásra vonatkozó általános követelményeknek a rendészetben is érvényesülniük kell: „[A]miként ugyanis [...] súlyos tévedésen alapult az egykori rendőrállamnak az a felfogása, hogy a rendészet némi kivétellel az egész államigazgatást jelenti, éppen olyan tévedés lenne a jogállamban azt hirdetni, hogy a rendészet nem közigazgatás.”¹⁶

Tóth József művének első részében áttekintette a rendészetfogalom történeti fejlődését, amelyben ennek kezdetét – hasonlóan tudós társainak e témában megfogalmazott gondolataihoz – a görög „politia” szóhoz datálta. A történeti fejlődésben a francia, német vonulatot, és a rendőrállam jellemzőit vázolta fel. Kiemelkedőnek tartotta Nagy Frigyes időszakát, ahol a rendészet területén önálló életet kezdett élni a titokrendészet, és a reformáció utáni időszakot, amikor a rendészetről több igazgatási terület levált. Tóth József (is) korszakalkotónak tartotta Lorenz von Stein közigazgatási megállapítását, amelytől a rendészet elnyerte a 20. századi alakzatát, azaz közigazgatási fogalommá vált. A továbbiakban a rendészetfogalom átalakulásáról írt, amely kapcsán több nézetet, például a liberálisok rendészetről alkotott felfogását mutatta be. A rendészetről folyó viták eredményeként megállapította, hogy a rendészet feladata a közrend, közbiztonság megóvása és a veszély elhárítása. Ez a nemzeti szocialista államban kiegészül „pozitív, politikai, népjóléti feladatkörökkel”.¹⁷ A szerző szerint, a közbiztonság a biztonság fogalomból fejlődött ki, amelyhez segítségül a német „rendészettudomány”-ban található, már korábban 1917-től használt, biztonságdefiniációt használja. Ez alapján a biztonság alatt „a veszélyektől és háborítástól való mentesség értendő”.¹⁸ (A fogalom forrása 1917, amely akár ma is elhangozhatna, sőt vannak biztonságpolitikusok, akik ma is használják ezt a megfogalmazást.) Tóth véleménye, hogy a közbiztonság alapját a közérdek képezi. A közrend fogalmának bemutatásakor

¹⁴ „Olyan a rendészet, mint valami roppant vetületű tükör, amely az állam mindenkori képét, annak jogi szerkezetében visszatükrözi. Más hasonlattal azt is mondhatnánk, hogy olyan a rendészet, mint valami érzékeny szeizmográf, amely az állameszme – s az azt létrehozó világnézet – minden, még a legkisebb megrezdülését, elfordulását, elferdülését és érzékelteti.”

¹⁵ Korinek (2014) 36.

¹⁶ Korinek (2014) 36.

¹⁷ Tóth (1938) 41.

¹⁸ Rasce (1917) 34.

az ókori görög bölcsek megalapításaihoz nyúlt vissza. Így Püthagorasz szerint „a dolgok rendje a szellemre vezetendő vissza”, míg Cicero felfogása megfogalmazásában a „rend alatt a dolgoknak – a nekik megfelelő helyen való – összeállítása, együttléte értendő”.¹⁹ Összegzésként a szerző a következő felfogást tarja elfogadhatónak: „[A] rend a különbözőségi elemeknek térben, időben és kauzalitásban való meghatározott együttléte, összefüggése.”²⁰ Továbbá kifejtette, hogy a rend fogalmának művelése a bölcsészettudományban szélesben elterjedt, amit nem lehet elmondani az állam- és rendészettudomány esetén. Itt megjegyzem, hogy a művében következetesen mindig rendészet-tudomány kifejezést használt a szerző. A rend kapcsán Robert von Mohlra hivatkozva írja, hogy a rend nélkülözhetetlen emberi igény, és az a véleménye, hogy ez hozta létre a rendészetet. Magyar szerzők közül Concha Győző gondolatait emeli ki a rend kapcsán. A rend fogalmából alakult ki a közrend, amely azonban nem egyszerűen a közre való applikációt jelent. A szerző itt szintén német forrásokra támaszkodik, így Otto Mayer német jogtudósra, aki úgy vélte, hogy a „közrend, a közösségnek olyan helyzete, állapota, amelynél a társadalmi értékek, a lehetőség adta korlátok között, minden károsítástól mentesen maradnak”.²¹ Későbbiekben Tóth a veszély fogalmát tárgyalja, amelyben részletesen kitér a rendészeti veszélyre. Itt ismét Lorenz von Stein gondolata jön elő, aki nem minden veszélyben látott egyben rendészeti veszélyt is. Stein szerint az egyes emberek akarata folytán az egész veszélyeztetése a rendészeti veszély, amelyet Tóth kiegészített a közbiztonság közrend veszélyeztetésével.²² Összegezve a „veszély az az állapot, amely káros következmények lehetőségét feltételezi”.²³ Itt a szerző a veszélyeket a következőként osztályozta:

- a) absztrakt vagy potenciális veszély (elvontan, eshetőleg bekövetkező veszély);
- b) konkrét vagy aktuális veszély (valóságban ténylegesen bekövetkező veszély);
- c) putatív veszély (valóságban nem létezik, a rendészeti szervezetek vélelmezésén alapuló veszély).

A veszélyek osztályozására nagyon jó példát²⁴ említ a szerző, mégpedig a színházakban a dohányzás tiltását, amely a rendészeti szervezetek vélelmezésén alapuló veszélyforrásként jelentkezik. Ha valaki dohányzik, az még nem jelent veszélyt, de absztrakt veszélyt jelenthet, és akkor válik konkrét veszélyforrássá, ha meggyullad általa a függöny vagy valami más éghető anyag a színházban.

Tóth József művének negyedik részében bemutatja a formális és a materiális rendészetfogalmakat. A szerző szerint ezek önmagukban nem léteznek, hanem mindkettőnek szoros kapcsolatban kell lenni egymással. Véleménye szerint helytálló Fülster²⁵ nézete, amely alapján a rendészetfogalmat két ismérve, a célja és az eszköze határozza

¹⁹ Tóth (1938) 48.

²⁰ Tóth (1938) 50.

²¹ Tóth (1938) 54.

²² Tóth (1938) 60–61.

²³ Tóth (1938) 63.

²⁴ Tóth (1938) 65.

²⁵ Fülster (1929) 19.

meg. Lényege a közbiztonság, közrend védelme, amelynek eszköze a rendészeti szervezet, a közhatalom és esetlegesen a kényszer. A továbbiakban Tóth a III. fejezetben részletezi, vizsgálja a rendészeti hatalom terjedelmét, a IV. fejezetben a preventív, represszív és restitutív rendészetet, az V. fejezetben a rendészet törvényszerűségét, a VI. fejezetben annak horizontális és vertikális tagozódását, döntően a német viszonyokra vonatkoztatva. A német rendészet eszerinti felosztását ábrával is illusztrálta.

A következő évben, 1939-ben adta ki *A rendészeti ténykedés alakjai, különös tekintettel a közigazgatási aktusokra* című munkáját.²⁶ Kiadásának szükségességét azzal indokolta, hogy bár a rendészet közvetve vagy közvetlenül minden állampolgár életét érinti vagy befolyásolja, mégis igen kevés tudományos mű született ebben a témában. Ezek közül is kiemeli Concha és Tomcsányi munkásságát. Könyvének első részében a közigazgatást tárgyalja, azon belül a rendészeti közigazgatást. Ezen utóbbi fejezet részben egyértelműen állást foglal amellett, hogy a rendészet a közigazgatás része, mégpedig annak sajátos faja. Mivel a rendészetfogalom történeti áttekintését és annak materiális formális értelmezését a *Rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban* című műve kapcsán már bemutattam, ezért itt nem térek ki rá. A fejezet rész alfejezeteként tárgyalta a rendészeti közigazgatásban jelen levő discrecionarius elemet. Általános vélemény, hogy a közrendet, közbiztonságot, köznyugalmat megzavaró veszélyek formáját, nagyságát nem lehet előre látni. Ezért az ezekre adott válaszok sem lehetnek egyformák. A discrecionarius elem kapcsán felfogásbeli eltérések mutatkoztak Concha és Tomcsányi között, amelyek közül az előbbi szerint a discrecionarius elem a rendészeti működés legsajátosabb és nélkülözhetetlen eleme, míg Tomcsányi nem tartja annak, csupán kelléknek a rendészetben. Tóth szerint az a legelfogadhatóbb, hogy elméletben a discrecionarius elem a rendészet minden ágában megtalálható, gyakorlatilag pedig a rendészetben csak esetlegesen és elengedhetetlenül van jelen.²⁷ Tóth József művének III. fejezete a rendészeti szakirodalomban elsőként ad átfogó képet a rendészeti ténykedésről. A szerző ezek fő típusainak a következőket tartotta:

- a) rendészeti parancs;
- b) rendészeti engedély;
- c) rendészeti kényszer;
- d) rendészeti büntetés.

A rendészeti parancs²⁸ bemutatásakor Otto Mayer megfogalmazásával egyetértve, a parancs fogalma alatt a következőket értette: „[V]alamely alárendeltségi viszonyon felépülő s az alárendelt személy (személyek) pozitív vagy negatív magatartását meghatározó közhatalmi akaratnyilvánítás.”²⁹ A rendészeti parancs a rendészeti hatalom gyakorlására vonatkozik, és „a rendészeti hatalomnak oly cselekménye, amely révén a rendészeti orgánus a rendészeti célok elérésére a rendészetköteles személyek közre-

²⁶ Tóth (1939) 204.

²⁷ Tóth (1939) 549–552.

²⁸ Jogállamban ez törvényen alapuló parancsnormát jelent, amelyek közvetlenül vagy közvetve hatnak.

²⁹ Tóth (1939) 112.

működését veszi igénybe, és pedig szoros értelmű parancs, valamint a tilalom alakjában”.³⁰ A szerző a rendészeti parancsnak két formáját említi, a rendészeti rendeletet és a rendészeti intézkedést. A rendészeti rendelet alatt a rendészeti hatóságok által kibocsátott előírásokat kell érteni, amivel valamit vagy megparancsolnak, vagy megtiltanak. A rendészeti rendeletek lehetnek törvényt pótló vagy törvényi felhatalmazáson alapuló rendészeti rendeletek. A rendészeti intézkedés a rendészeti parancs közvetlen megnyilvánulási formája, amely általában egy konkrét eseményből kifolyólag, rendészeti érdekből adódóan egy meghatározott személlyel szemben lép fel, támaszt követelést. A rendészeti intézkedés nem jogszabály, hanem közigazgatási aktus.³¹ A rendészeti intézkedéseket a szerző a következő két csoportba sorolta:

- a) általános és egyes személyekre szóló rendészeti intézkedések;
- b) kötelezést tartalmazó és végrehajtó intézkedések.

Tóth szerint az államnak fontos érdeke fűződik ahhoz, hogy egyes személyek tevékenysége megfelelő korlátok közé legyen szorítva. A második rendészeti ténykedések fő típusa, a rendészeti engedély, „amely a rendőrhatóságoknak olyan felsőbbbségi akaratnyilvánítása, amely valamely egyébként tilos tevékenységet szabaddá, megengedetté tesz”.³² A rendészeti engedélyt a rendőrhatóság csak kérelemre adhatja ki. A rendészeti engedélyeket a szerző a következőképpen csoportosította:

- a) rendészeti engedély mint közigazgatási aktus;
- b) meghagyásos és feltételes rendészeti engedély;
- c) kötött és szabad rendészeti engedély.

A rendészeti ténykedések harmadik fő típusa a rendészeti kényszer, amelynek megértéséhez a szerző tisztázta a kényszer fogalmát, az aktív és passzív kényszer tartalmát, a pszichika és a fizikai kényszer jelentését, a közigazgatási kényszert, és legvégül a rendészeti kényszert. A szerző a rendészeti kényszerintézkedésnek két módját tartotta lehetségesnek, a közvetett és a közvetlen kényszerintézkedést.

A közvetett kényszerintézkedést is további két csoportra³³ osztotta:

1. kényszerbüntetésre (bírságra) és
2. hatósági kényszerteljesítésre. (Ez utóbbi azt jelenti, hogy egyes személy kötelezettségét vagy a hatóság teljesíti, vagy mással végezteti el, például lakhatatlanná, ezáltal veszélyessé vált ház lebontását.)

A közvetlen rendészeti kényszer a rendészeti (rendőrségi) kényszeralkalmazás legfontosabb, és talán legtöbbször használatos eszköze. A közvetlen rendészeti kényszer az alábbi formákban jelenhet meg:

- a) egyszerű fizikai kényszer;

³⁰ Tóth (1939) 112–113.

³¹ Közigazgatási aktus, az állam közigazgatás teendőinek az ellátása.

³² Tóth (1939) 136.

³³ Tóth (1939) 167.

- b) fizikai kényszerek segédeszközök (például bilincs, vízágyú stb.) igénybevételével;
- c) fegyver alkalmazása (lő- és szálfegyver, gumibot).

Az eszközök alkalmazásánál nagyon fontos tudni, hogy a rendőrhatóságok nem használhatnak bármikor bármilyen eszközt, csak a megengedetteket és szükségességeket. A korabeli hatályban lévő jogszabályok alapján, a közvetlen kényszer alkalmazása során az alábbi eszközök voltak alkalmazhatók:

- bekísérés, személyes szabadság korlátozása, amikor a rendészeti szerv az adott személyt akarata ellenére a rendőrségre vezeti;
- elővezetés, rendőr vagy más hatóság írásbeli határozatával azon személyek elővezetése, akik az idézésre indok nélkül nem jelentek meg;
- előállítás, az adott személynek haladéktalanul a hatóság elé állítása;
- kiutasítás, kitiltás, (esetleg) rendőri kitiltás megelőző, míg a bírói kitiltás büntető jellegű lehet;
- rendőri felügyelet alá helyezés, amely során az adott személy nem hagyhatja el a rendőrség által megnevezett területet, helyiséget;
- őrizetbe vétel, a rendőri felügyeletnél szigorúbb, amely által a személyt mozgásában és másokkal való érintkezésben korlátozzák;
- internálás, társadalmi veszélyesség miatt az őrizetbe vétel szigorúbb módja;
- karhatalom igénybevétele (legszigorúbb kényszereszköz, akár behatás is lehet);
- fegyverhasználat, a legkényesebb kényszerítő eszköz, amelynek célja lehet védelmi és az ellenállás megtörése is.

A fenti eszközök alkalmazása rendészettechnikai ténykedésnek minősült. Részletes leírásuk a korabeli rendőri szabályzatban megtalálható, illetve a fegyverhasználatra az 1932-es törvény vonatkozik, amelyet a korábbi fejezetemben részletesen bemutatam.

Azáltal, hogy a közigazgatást a törvényhozás büntetőbíráskodással ruházta fel, kialakult a közigazgatási büntetőjog, amelyben helyet foglal a rendészeti büntetőjog. Ez nem más, mint a rendőrhatóság által alkalmazandó büntetőjogi szabályok összessége, amelynek alkalmazása a rendőri büntető bíráskodás. A rendészeti büntetés tehát a rendészeti ténykedés legsajátosabb alakja. A szerző a rendészeti büntetés kapcsán is Otto Mayert idézi akkor, amikor azt írja, hogy a rendészeti büntetés „valamely rendészetellenességre alkalmazott olyan büntetés, amely arra szolgál, hogy a rendészet céljait megvalósításhoz segítse”.³⁴

Tóth József 1938–39-ben írt két művében áttekintette a rendészet fogalom kialakulását, amelyet főként német példákkal illusztrált, majd a veszély fogalmának jellemzőit hasonlóan példákkal írta le. *A rendészeti ténykedés alakjai, különös tekintettel a közigazgatási aktusokra* című munkája elsőként jelenítette meg és rendszerezte ebben a formában a rendészeti ténykedések fő típusait, és közérthetően magyarázta el azok tartalmát.

³⁴ Tóth (1939) 181.

A szerző mindkét műve jó alapot jelenthetett a rendészettel kapcsolatos szabályozás, illetve jogszabályok kialakításában, rendőrségi szolgálati szabályzatok elkészítésében. Az ismert történelmi körülmények, a második világháború és az azt követő politikai fordulat mindkét művet hosszú ideig süllyesztőbe tette. Ma azonban nagy segítséget nyújt a rendészetelméleti kérdések tisztázásában, és a rendészet történetének feltárásában. Tóth József érdemének tudható be, hogy mindkét könyvében tudatosan a rendészettudomány kifejezést használja.

Dr. Tóth József az Egri Érsekség Jogi Akadémiájának nyilvános rendes tanára 1930-tól 1949-ig oktatott az Akadémián, és vállalt tanszékvezetői és dékáni vezetői funkciót, amely időszakra esik a rendészettel kapcsolatos két fő művének megjelenése. 1940-ben Pécsen habilitált, ezáltal megszerezte az egyetemi magántanári címet. 1949-ben, a Jogi Akadémia megszűnésével nyugdíjba küldték. „1946-tól jelentős része volt az Egerben létesítendő Magyar Katolikus Egyetem szervezésében, melyet politikai okok miatt nem lehetett megnyitni. 1952-ben nyugdíját megvonták. A Heves Megyei FÜSZÉRT Vállalatnál volt gondnok, majd (1956 után) jogtanácsos.”³⁵

Dr. Tóth József nyugalmazott dékán és nyilvános rendes egyetemi tanár 1970-ben, Egerben halálozott el.

IRODALOMJEGYZÉK

- Az Egri Érsekség Jogakadémiai értekezéseinek Tára (1938) 1. sz. Eger.
Az Egri Érsekségi Jogi Akadémia tanrendje (1932). Eger.
Budapesti Közlöny (1940). 142. sz.
Egri Érsekségi Levéltár, Érseki Jogi Akadémia iratok (1938). 2822. sz.
Egri Érsekségi Levéltár, Érseki Jogi Akadémia iratok (1940). 3731. sz.
Egri Érsekségi Levéltár, Érseki Jogi Akadémia iratok (1943)
Fülster, Hans (1929): *Grundriss des verwaltungsrechts*. II. kötet. Giessen.
Kiss Péter (2016): *Az egri érsekségi Liceum történetéből*. Eger. Forrás: <http://mek.oszk.hu/17700/17783/17783.pdf> (2019. 07. 01.)
Korinek László (2014): Rendszerváltás a belügyben. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán szerk: *Rendészettudományi gondolatok*. Budapest, MRTT.
Rasce, Karl (1917): *Der Polizeibegriff im Hautigen preussischen Recht*. Menden.
Renn Oszkár szerk. (é. n.): *Egri séták, nemcsak egrieknek*. III. kötet. Egri, Egri Lokálpatrióta Egylet.
Tóth József (1924–25): *Annales Conventus Jaurinensis Foederationis Americanae*.
Tóth József (1927): *Anima Americana*. Budapest.
Tóth József (1930): *Bírói függetlenség a közigazgatási jogunkban*. Budapest–Győr.
Tóth József (1938): *Rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban*. Eger, Szent János Nyomda.
Tóth József (1939): *A rendészeti ténykedés alakjai, különös tekintettel a közigazgatási aktusokra*. Eger, Szent János Nyomda.
Tóth József (1942): *Világnézet és jogalkalmazás*. Eger.
Tóth József (1943): *A katolikus egyetemi gondolat*. Eger.
Tóth József (1943): *Kultúra és közigazgatás*. Eger.
Tóth József (1944): *Szociális jogszemlélet a közigazgatásban*. Eger.

³⁵ Renn (é. n.) 47.

ABSTRACT

The life and work of Dr József Tóth, the noted scholar of police science and jurisprudence

SALLAI János

Dr József Tóth, university professor of the Academy of Law of the Archdiocese of Eger worked and was appointed head of department and dean there from 1930 to 1949. His two major works entitled The concept of policing in the national socialist state and The forms of policing activities, particularly the acts of public administration were also published during this period. In these two works published in 1938 and 1939 respectively he gave an overview of the development of the concept of policing, which he illustrated mainly with German examples to be followed by the presentation of the features of the concept of threat. His work entitled The forms of policing activities, particularly the acts of public administration was the first to present and classify in this form the main types of policing activities and to explain their content in an easily intelligible way. Both of these works could serve as a solid foundation for the development of the regulations and legislation related to policing and for the preparation of the police staff regulations.

Keywords: *policing, police sciences, the concept of policing/law enforcement, threat, safety, order, taking measures*